

BANCA
NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI

Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România

Iunie 2024

Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România

Iunie 2024

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României

Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București

tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

ISSN 2458-0562

Cuprins

Sinteză	5
<hr/>	
A. Accesul la finanțare al companiilor nefinanciare	7
<hr/>	
1. Cadrul economic general al companiilor nefinanciare	7
2. Disponibilitatea surselor de finanțare pentru companii	14
3. Disciplina la plată a companiilor nefinanciare	22
Anexă. Metodologia sondajului	24

Sinteză

Ediția curentă a *Sondajului privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România* (FCNEF) surprinde opiniile sectorului real¹ cu privire la: (i) cele mai presante probleme în desfășurarea activității, (ii) disponibilitatea și evoluția surselor de finanțare, (iii) accesarea de credite de la instituțiile de credit și IFN, (iv) disciplina la plată și (v) nivelul de calificare a personalului.

Principalele concluzii ale analizei sunt următoarele:

- Peste jumătate (56 la sută) dintre companiile nefinanciare au perceput o deteriorare a situației economice la nivel național în ultimele șase luni, însă sentimentul s-a îmbunătățit comparativ cu răspunsurile înregistrate în *Sondajele* anterioare (61 la sută în martie 2023 și 70 la sută în martie 2021).
- În contextul în care una dintre vulnerabilitățile structurale persistente în economia autohtonă constă în subcapitalizarea cronică a firmelor, evoluția capitalurilor acestora este de o deosebită importanță. Astfel, circa 67 la sută dintre companii estimează că situația capitalurilor proprii ale firmei nu a suferit modificări în ultima jumătate de an, iar aproximativ 21 la sută din acestea semnalează o înrăutățire.
- Cele mai însemnate probleme cu care se confruntă firmele autohtone se regăsesc în sfera costurilor ridicate, în cazul a 54 la sută dintre acestea, similar răspunsurilor din anul 2023. Acestea sunt urmate de presiunea concurenței (43 la sută) și problemele fiscale sau legate de reglementări (41 la sută), care au avansat câte o poziție față de *Sondajul* anterior.
- Similar edițiilor precedente, accesul firmelor la finanțare se regăsește pe ultimul loc ca importanță între problemele presante analizate (13 la sută, -3 puncte procentuale față de anul 2023).
- Evoluții mixte s-au observat în ceea ce privește lipsa disponibilității forței de muncă, cu o intensificare a provocărilor în cazul firmelor mari (58 la sută indică factorul ca o problemă presantă, +13 puncte procentuale față de anul 2023) și o relaxare în rândul IMM.
- Importanța disciplinei scăzute la plată, care era cea mai puțin presantă problemă în *Sondajul* anterior, a înregistrat un salt notabil în exercițiul curent (+11 puncte procentuale procent net), în special pe segmentul IMM.
- În acest context, aproape jumătate dintre firme au întâmpinat probleme din cauza întârzierii încasărilor de la partenerii comerciali în ultimele 12 luni. Dintre acestea, mai

¹ Eșantionul utilizat în *Sondajul FCNEF* conține circa 11 000 de companii nefinanciare, este reprezentativ la nivel național și regional, iar extragerea companiilor incluse în *Sondaj* este realizată prin procedee statistice specifice cu respectarea criteriilor privind: (i) clasa de mărime a companiei (microîntreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii și corporații); (ii) sectorul de activitate (conform CAEN Rev. 2) și (iii) regiuni de dezvoltare. *Sondajul* este efectuat semestrial de BNR în lunile martie și septembrie. În ediția de față, acesta s-a derulat în perioada martie-aprilie 2024.

mult de jumătate au avut de-a face doar ocazional cu comportamente de întârziere la plată din partea partenerilor publici sau privați. Totuși, 10 la sută dintre companii raportează că se confruntă frecvent cu această problemă, atât din partea entităților publice, cât și a celor private.

- Firmele care activează în economia românească preferă într-o mai mare măsură resursele interne, această tendință accentuându-se de-a lungul timpului. Majoritatea companiilor nefinanciare din România (81 la sută, în creștere de la 70 la sută în urmă cu un an) au apelat la fonduri interne (de tipul disponibilități temporare, profitul repartizat/reinvestit sau vânzarea de active) pentru finanțarea operațiunilor, a investițiilor sau a altor proiecte în ultimele 12 luni.
- Creditul comercial continuă să se regăsească între sursele de finanțare preferate de firmele autohtone, însă se remarcă o ușoară scădere în utilizarea acestuia (11 la sută în martie 2024, față de 13 la sută în urmă cu un an), concomitent cu o creștere a interesului pentru creditul bancar (10 la sută, față de 8 la sută în 2023 și 7 la sută în 2021).
- Totuși, finanțarea prin credit bancar continuă să se mențină la un nivel redus, numai 10 la sută dintre firme apelând la acest tip de finanțare. Acest fapt se reflectă într-una din vulnerabilitățile structurale persistente în economia autohtonă, respectiv gradul scăzut de intermediere financiară.
- Gradul de utilizare a fondurilor europene este modest, numai 2 la sută dintre firme apelând la această formă de finanțare. Neefectivarea finanțărilor prin programele europene generează costuri de oportunitate semnificative atât pentru sectorul societăților comerciale, cât și pentru economie în sens larg, întrucât acestea sunt de natură a stimula investițiile, cu efecte pozitive asupra creșterii economice.
- Similar rundelor anterioare ale *Sondajului*, principalul motiv pentru care firmele au atras resurse din afara companiei a vizat constituirea capitalului de lucru sau plata furnizorilor (19 la sută), urmat de investițiile în clădiri, terenuri, fabrici, echipamente (12 la sută).
- Numai 5 la sută dintre companiile nefinanciare autohtone au utilizat resurse din afara companiei pentru angajarea sau instruirea salariaților.
- Practicile de finanțare ale IMM ilustrează nevoia creșterii educației financiare în rândul acestora. Ponderea companiilor nefinanciare care nu au aplicat pentru finanțare de la bănci sau IFN în ultimele 12 luni se menține importantă, la 73 la sută, constantă de la evaluarea precedentă.
- Rata de respingere a solicitărilor de credit din partea finanțatorilor se regăsește la un nivel redus. Dintre firmele respondente care au solicitat credite de la bănci sau IFN, majoritatea au primit toată finanțarea și au contractat creditul (87 la sută).
- Majoritatea companiilor nefinanciare consideră că termenii și condițiile contractelor de credit s-au menținut relativ constante în ultimele 12 luni, cu excepția celor privind costul finanțării.

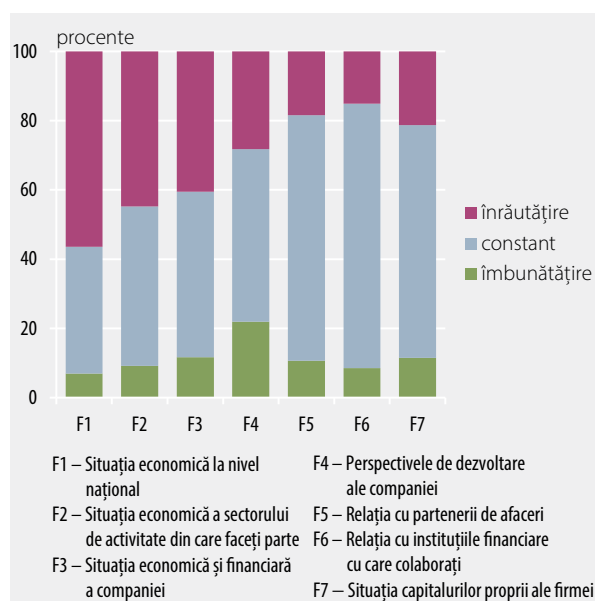
A. Accesul la finanțare al companiilor nefinanciare

1. CADRUL ECONOMIC GENERAL AL COMPANIILOR NEFINANCIARE

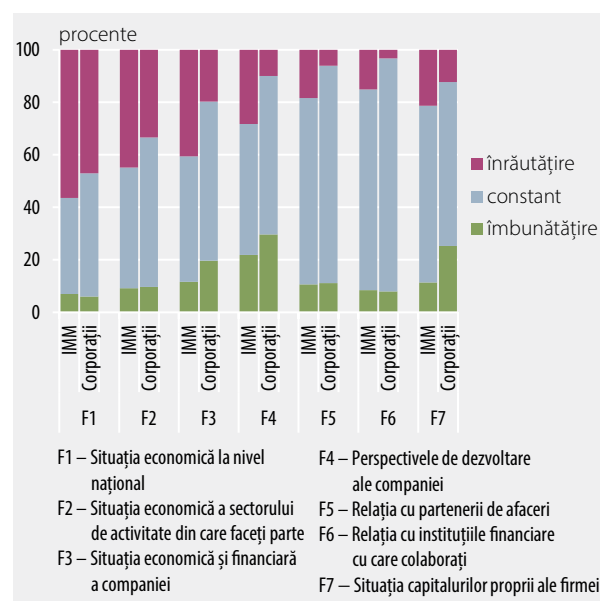
Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei

Situația economică din România a cunoscut o temperare în anul 2023 comparativ cu progresul înregistrat în anul precedent, în contextul în care tensiunile economice și geopolitice globale trenează, iar dinamica viitoare a activității economice este în continuare marcată de incertitudini.

Grafic 1. Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei, în ultimele șase luni, pentru companiile nefinanciare

Grafic 2. Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei, în ultimele șase luni, pentru IMM și corporații

Situația economiei și perspectivele pentru viitor sunt reflectate și de evaluările companiilor nefinanciare ce activează în România. Conform *Sondajului* curent, mai mult de jumătate (56 la sută) din totalul companiilor au perceput o deteriorare a situației economice la nivel național în ultimele șase luni², însă sentimentul este în ușoară îmbunătățire comparativ cu răspunsurile înregistrate în *Sondajele* anterioare (61 la sută în martie 2023 și 70 la sută în martie 2021), Grafic 1. În ceea ce privește evaluarea situației economice și financiare a propriei companii, se observă o

² Ultimele șase luni cuprind perioada septembrie 2023 – martie 2024

deteriorare comparativ cu anul precedent, aproximativ 41 la sută dintre firme considerând că au cunoscut o înrăutățire (în creștere anuală cu 4 puncte procentuale). Aceeași deteriorare este percepută și din perspectiva evaluării situației sectorului în care activează compania, 45 la sută dintre firme semnalând o înrăutățire a acestui factor (3 puncte procentuale scădere față de *Sondajul* anterior) și 9 la sută indicând o îmbunătățire.

Pe plan european, firmele din zona euro au raportat în martie 2024 un nivel mai mare de creștere a deteriorării profiturilor comparativ cu rundele anterioare de *Sondaje* (-19 la sută procent net, față de -15 la sută anterior), iar vulnerabilitățile financiare ale acestora au rămas la un nivel ridicat, similar celui înregistrat în timpul pandemiei COVID-19 (7 la sută dintre companii au dificultăți în desfășurarea activității sau achitarea datoriilor)³.

Perspectivile de dezvoltare sunt evaluate mai degrabă în stagnare pentru jumătate dintre firme la nivel agregat, fiind înregistrată o creștere de 5 puncte procentuale a celor care evaluează o îmbunătățire pentru acest factor, comparativ cu răspunsurile înregistrate în 2023. În mod similar, firmele apreciază într-o proporție majoritară că relația cu partenerii de afaceri și cu instituțiile financiare s-a menținut nemodificată, însă este notată o scădere a ponderii companiilor care au răspuns în această direcție (71 la sută versus 74 la sută anul anterior pentru relația cu partenerii de afaceri, și 76 la sută versus 82 la sută în cazul relației cu băncile și IFN) și o dublare a ponderii companiilor care întrevăd o îmbunătățire în ambele cazuri (Grafic 1).

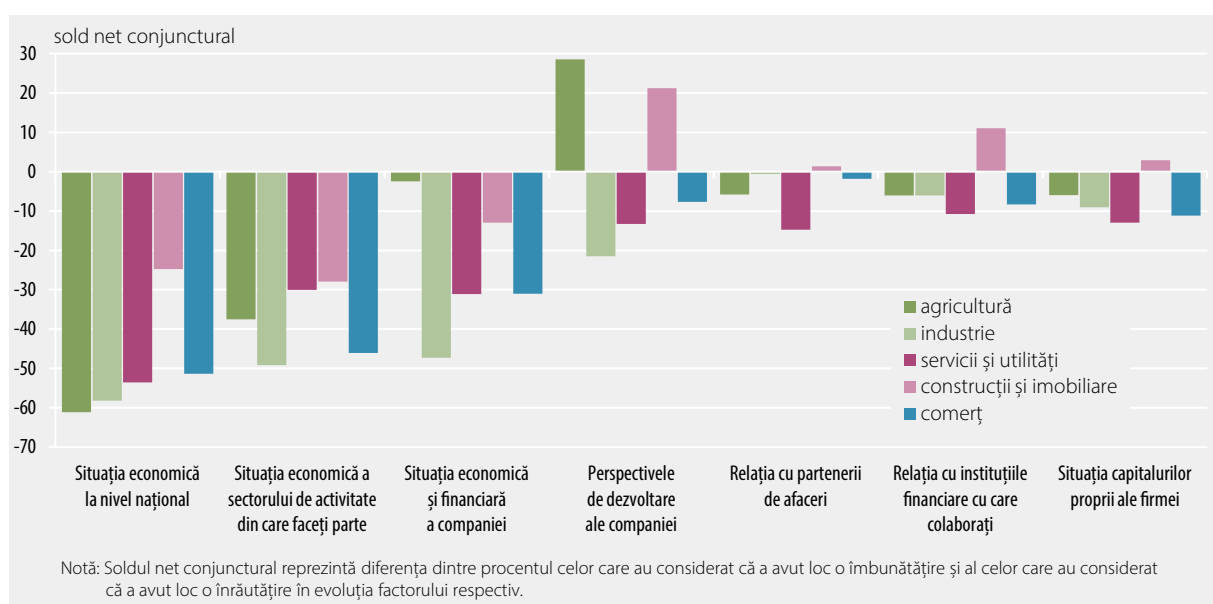
În contextul în care una dintre vulnerabilitățile structurale persistente în economia autohtonă constă în subcapitalizarea cronică a firmelor, evoluția capitalurilor acestora este de o deosebită importanță. Astfel, circa 67 la sută dintre companii estimează că situația capitalurilor proprii ale firmei nu a suferit modificări în ultima jumătate de an, iar aproximativ 21 la sută dintre acestea semnalează o înrăutățire. În funcție de sectorul în care activează, evoluția nefavorabilă a capitalurilor proprii este semnalată într-o mai mare măsură de către companiile din comerț și cele din servicii, cu ponderi de 25 la sută, respectiv 22 la sută. La polul opus se află firmele din construcții, pentru care situația capitalurilor s-a îmbunătățit, conform răspunsurilor a 20 la sută dintre acestea.

Pentru majoritatea factorilor evaluați se observă că răspunsurile păstrează un ton mai optimist în cazul corporațiilor, în aceeași manieră întâlnită în ultimele *Sondaje*, comparativ cu întreprinderile mici și mijlocii (Grafic 2). Cea mai mare discrepanță întâlnită în evaluările firmelor, în funcție de dimensiunea acestora, este înregistrată în aprecierea situației economice și financiare a propriei companii. Astfel, 12 la sută dintre IMM-uri apreciază o îmbunătățire în ultimele șase luni și de aproape 4 ori mai multe indică o deteriorare (41 la sută), în timp ce pentru corporații se înregistrează o pondere aproximativ egală a răspunsurilor, de 19 la sută, atât în sensul unei îmbunătățiri, cât și al unei deteriorări. Totodată, comparativ cu *Sondajul* anterior,

³ *Sondajul privind accesul la finanțare al companiilor*, BCE, martie 2024. Conform metodologiei SAFE BCE, firmele vulnerabile financiar sunt cele care au raportat în același timp o cifră de afaceri în scădere, profituri mai mici, cheltuieli mai mari cu dobânzile și un raport datorii/active mai mare sau constant.

soldul net conjunctural⁴ indică o deteriorare în estimările IMM și o ameliorare a perspectivelor corporațiilor. Referitor la percepția firmelor asupra perspectivelor de dezvoltare, a fost înregistrată o pondere cu 3 puncte procentuale mai mare în cazul IMM care au indicat o înrăutățire (28 la sută) comparativ cu corporațiile, diferențele fiind chiar mai mari în cazul percepției de înrăutățire a relației cu partenerii de afaceri sau în cel al relației cu instituțiile financiare.

Grafic 3. Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei, în ultimele șase luni, pe principalele sectoare economice

Analiza granulară a rezultatelor în funcție de sectoarele de activitate denotă percepții divergente în aprecierea majorității factorilor incluși în analiză. Firmele din construcții prezintă cel mai mare grad de optimism cu privire la aproape fiecare factor analizat, în linie cu rezultatele *Sondajului* anterior, cu excepția perspectivelor de dezvoltare ale companiei, unde firmele din agricultură înregistrează un procent net superior (+29 la sută pentru firmele din agricultură versus +21 la sută în cazul celor din construcții), Grafic 3. Pentru sectorul servicii și utilități, se remarcă cele mai slabe evaluări comparativ cu restul sectoarelor referitor la relația cu partenerii de afaceri și cu instituțiile financiare partenere, precum și la perspectivele de dezvoltare ale firmei și nivelul capitalurilor. Situația sectorului din care fac parte, precum și cea a propriei companii și perspectivele de dezvoltare sunt evaluate în sensul unei înrăutățiri de cea mai mare parte dintre firmele din industrie, în dinamică negativă comparativ cu *Sondajul* din martie 2023 (scădere de 6 puncte procentuale, 17 puncte procentuale, respectiv 12 puncte procentuale ale soldului net conjunctural).

Deși situația economică la nivel național este evaluată preponderent în deteriorare de către firmele autohtone, indiferent de mărime și sector de activitate, companiile din domeniul construcțiilor sunt mai optimiste, fiind singurele care nu au indicat în

⁴ Sau procentaj net, definit ca diferența între firmele care percep o îmbunătățire și cele care percep o înrăutățire în evoluția factorului analizat.

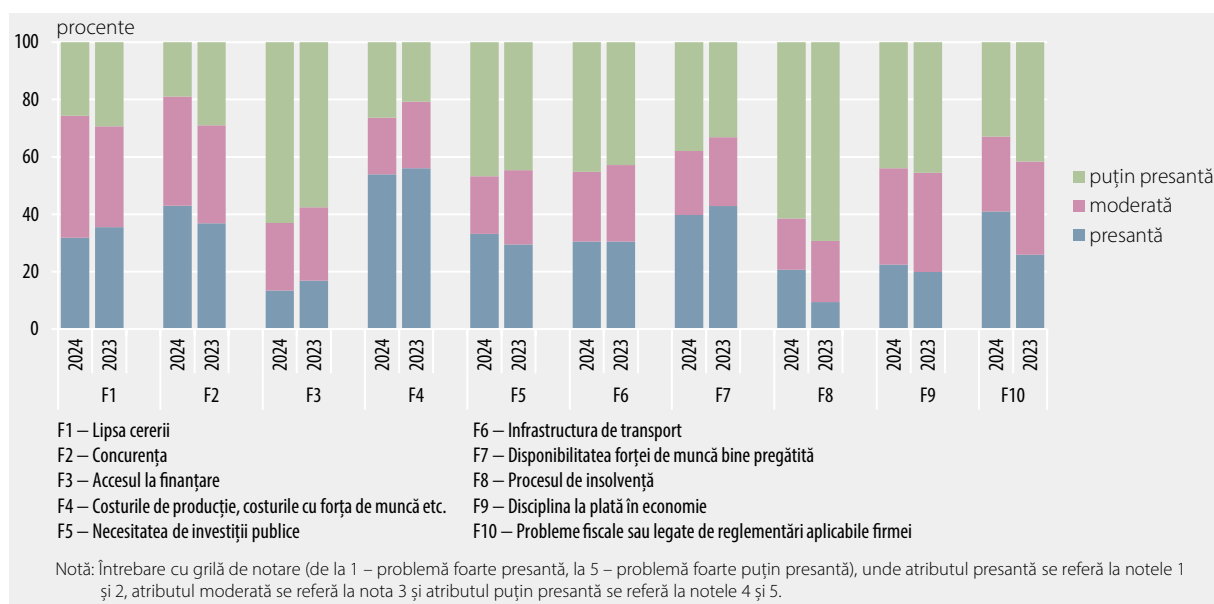
proporție majoritară o înrăutățire (52 la sută – evoluție constantă și 36 la sută – înrăutățire), aflându-se la polul opus față de firmele din agricultură (38 la sută – evoluție constantă, 62 la sută – înrăutățire).

Cele mai presante probleme ale companiilor

Într-un context economic și geopolitic care a continuat să fie marcat de incertitudini pe parcursul anului anterior, situația financiară a firmelor s-a deteriorat ușor în primul semestru al anului 2023, iar capacitatea companiilor nefinanciare de acoperire a dobânzilor din rezultatul net s-a diminuat, pe fondul unui profit în scădere și al costurilor de finanțare în creștere⁵.

În acest context, firmele autohtone estimează în *Sondajul* curent că cele mai mari dificultăți în activitatea desfășurată în ultimele șase luni provin din sfera costurilor pe care le înregistrează cu producția sau forța de muncă (54 la sută din totalul companiilor), în linie cu rezultatele *Sondajului* anterior (Grafic 4). Presiunea costurilor în creștere este raportată cu precădere de firmele mari (58 la sută, +4 puncte procentuale față de răspunsurile IMM), unde se observă o creștere accentuată a preocupărilor pentru acest factor comparativ cu rezultatele *Sondajului* din 2023 (+11 la sută), Grafic 5.

Grafic 4. Cele mai presante probleme ale companiilor nefinanciare în ultimele șase luni

La nivel sectorial, aceeași problemă a costurilor este semnalată ca având cea mai mare importanță în special de către firmele din industrie, comerț și construcții, (68 la sută, 56 la sută, respectiv 54 la sută), spre deosebire de cele din agricultură, pentru care costurile sunt o problemă presantă în cazul a doar aproximativ 45 la sută din răspunsuri. Totodată, firmele din domeniul serviciilor au indicat în cea mai mare proporție că această problemă a fost una scăzută sau foarte scăzută în perioada de

⁵ Raportul asupra stabilității financiare, BNR, iunie 2024

referință (36 la sută). La nivel european, costurile mărite, printre care și cele cu forța de muncă, au fost indicate ca un factor determinant al scăderii profitului, cu toate că presiunea percepută a costurilor este în scădere față de *Sondajele* anterioare, în special în ceea ce privește cheltuielile cu dobânzile. Perspectivele privind inflația la nivelul zonei euro sunt în continuare în scădere, cu o diminuare a gradului de divergență a părerilor exprimate de către firme referitor la nivelul așteptat (inflație mediană anuală așteptată de 3,4 la sută)⁶.

În timp ce costurile cu personalul au crescut, disponibilitatea forței de muncă s-a diminuat ca importanță în rândul problemelor identificate de companiile nefinanciare la nivel agregat, ca urmare a relevanței în scădere provenind din partea IMM, în timp ce în cazul corporațiilor ponderea problemei lipsei forței de muncă a sporit semnificativ, fiind cea mai presantă problemă indicată pentru ultimele șase luni (58 la sută, +12,5 puncte procentuale evoluție anuală). Rezultatul reiese în contextul în care situația precară a forței de muncă bine calificată și problema demografică reprezintă o vulnerabilitate structurală la nivel național. În structură sectorială, lipsa forței de muncă bine pregătită este o problemă în special în cazul companiilor care activează în construcții și imobiliare, cu o creștere anuală de 7 puncte procentuale a ponderii firmelor care indică acest lucru și este raportată cel mai des în cazul firmelor din capitală și Ilfov, comparativ cu alte regiuni.

Problema structurală pe care o are România în privința calificării personalului este evidențiată inclusiv în context european. Conform indicatorului european de competențe (ESI)⁷, România se află pe ultimele poziții ale clasamentului, cu un scor de 33 la sută, respectiv doar o treime din performanța potențială a țării din această perspectivă este atinsă în prezent. Utilizarea competențelor este componenta care are cel mai mare aport pozitiv în scorul ESI în cazul României, însă performanțele precare în ceea ce privește participarea la piața muncii și tranziția la muncă, precum și educația de bază și cea suplimentară constituie puncte slabe, aflate la cele mai mici niveluri din Uniune.

Nivelul de pregătire a personalului de execuție (fără funcție de conducere) reflectă disparități în funcție de dimensiunea companiei. Conform rezultatelor *Sondajului* curent, întreprinderile mici și mijlocii au indicat că peste jumătate din angajați au studii superioare (46 la sută) și o treime au cel mult studii medii, în timp ce corporațiile beneficiază de capital uman cu studii superioare într-un nivel mai redus (27 la sută), majoritatea personalului companiilor de mari dimensiuni aflându-se în categoria cu cel mult studii medii (65 la sută). În rândul firmelor care nu au niciun angajat cu funcție de execuție cu studii superioare se regăsesc 13 la sută din IMM și mai puțin de 1 la sută din corporații. Din prisma calificării forței de muncă, funcțiile de conducere sunt ocupate în principal de personal calificat în cazul a 96 la sută dintre corporații și doar 55 la sută dintre IMM, în timp ce ponderea scade pentru personalul cu funcții de execuție la 92 la sută pentru corporații, respectiv 49 la sută pentru IMM. Situația sectorială relevă cea mai mare pondere de muncitori necalificați în

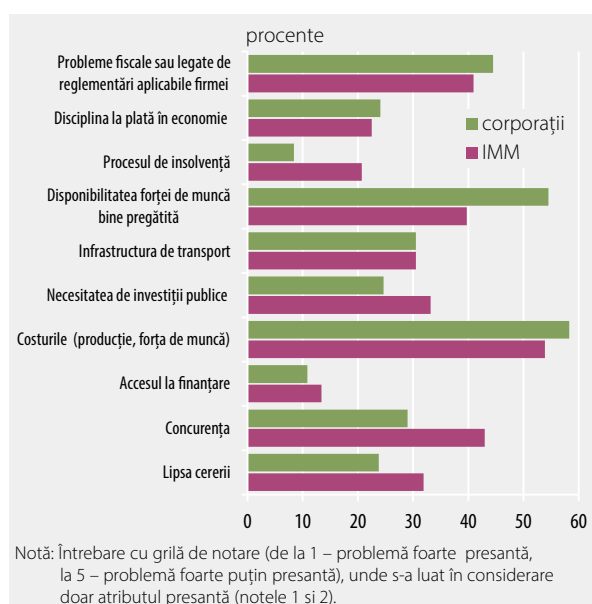
⁶ *Sondajul privind accesul la finanțare al companiilor*, BCE, martie 2024

⁷ *European skills indicator (ESI)*, Centrul european pentru dezvoltarea formării profesionale, 2024. În calculul indicatorului, performanța ideală este aleasă ca cea mai mare performanță înregistrată de orice țară în ultimii 7 ani, pe baza a 15 indicatori individuali.

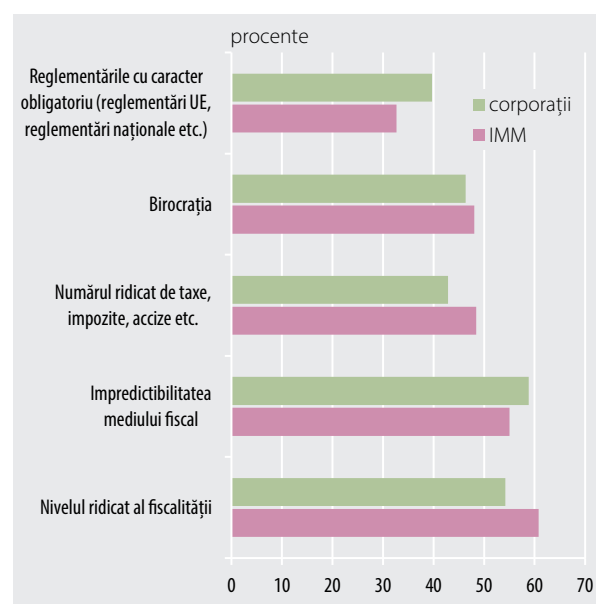
firmele din agricultură (25 la sută, față de 6 la sută la nivel agregat), sector care are, în același timp, cel mai mare procentaj de personal calificat în funcții de conducere (84 la sută). În ceea ce privește situația funcțiilor de execuție, companiile care raportează în cea mai mare măsură că majoritatea personalului din aceste poziții este calificat activează în sectorul agricultură (69 la sută), urmat de servicii și utilități (68 la sută) și industrie (37 la sută).

Problema concurenței în desfășurarea activității companiilor nefinanciare a urcat pe al doilea loc în rândul celor mai presante probleme, cu o poziție mai sus față de rezultatele *Sondajului* anterior. Concurența este percepută mai acut în special de firmele mici, 43 la sută dintre acestea reclamând importanța acestui factor (+7 la sută puncte procentuale creștere față de 2023), comparativ cu o pondere de 29 la sută în cazul companiilor mari. Se observă, în funcție de tipul de activitate desfășurat, că firmele importatoare sunt afectate într-o mai mare măsură de concurență, comparativ cu exportatorii (36 la sută versus 26 la sută), situație întâlnită și în cazul firmelor care activează în domenii cu grad scăzut de tehnologizare, comparativ cu firmele *high-tech* (33 la sută versus 25 la sută).

Grafic 5. Cele mai presante probleme ale IMM și corporațiilor în ultimele șase luni

Grafic 6. Principalele probleme fiscale sau cele legate de reglementări ale IMM și corporațiilor în ultimele șase luni

Următoarea provocare, după importanță, cu care s-au confruntat companiile nefinanciare este reprezentată de problemele fiscale sau cele legate de reglementări (41 la sută, +15 la sută mai mult comparativ cu 2023, cel mai mare avans între factorii incluși în analiză). În funcție de sectorul de activitate, domeniul fiscal-legislativ a ridicat mai multe obstacole în cazul firmelor care activează în domenii cu grad ridicat de tehnologizare, comparativ cu firmele *low-tech* (diferență de 8 la sută a procentului net⁸).

⁸ Definit ca diferența între firmele care percep factorul ca fiind o problemă presantă scăzută sau foarte scăzută și cele care percep factorul ca fiind o problemă presantă mare sau foarte mare.

Impactul se observă și în cazul firmelor din construcții, cu o scădere majoră (-21 puncte procentuale) a procentului net față de 2023, în timp ce firmele care activează în agricultură nu au clasat această problemă ca fiind una semnificativă, înregistrând chiar o creștere a procentului net (+14 la sută).

Majoritatea companiilor au identificat problemele fiscale în activitatea din ultimele 12 luni, cele mai numeroase considerând că principalul aspect care generează dificultăți în activitatea firmei este nivelul ridicat al fiscalității (61 la sută), urmat de imprecizabilitatea mediului fiscal/legislativ (56 la sută), de numărul ridicat de taxe, impozite (48 la sută), de birocrație (48 la sută) și în ultimul rând de reglementările cu caracter obligatoriu (33 la sută). În funcție de dimensiunea companiilor, se remarcă o diferență în importanța alocată nivelului fiscalității și a numărului de taxe și a birocrației, pentru care IMM au optat într-o proporție mai mare decât corporațiile, în timp ce imprecizabilitatea mediului fiscal/legislativ și reglementările obligatorii au deținut o pondere mai însemnată în cazul corporațiilor (Grafic 6).

Următoarele provocări ale companiilor nefinanciare sunt necesitatea de investiții publice (33 la sută, +3,5 puncte procentuale față de 2023) și lipsa cererii (32 la sută, -3,6 puncte procentuale față de 2023). Lipsa investițiilor publice este reclamată îndeosebi de firmele din industrie, urmate de cele din sectoarele servicii și utilități și agricultură.

Disciplina la plată în economie și procesul de insolvență se plasează între ultimele locuri ca importanță în problemele indicate de firme, fiind important de menționat ca factorul din urmă a consemnat un salt de 11 puncte procentuale comparativ cu ponderea înregistrată în 2023, atunci când ocupa ultimul loc, consecință a unei creșteri în însemnătate în rândul IMM. Cele mai afectate sectoare de fenomenul insolvenței (propriu sau al partenerilor comerciali) sunt sectoarele servicii și utilități (28 la sută) și comerț (19 la sută), aflându-se la polul opus față de firmele din agricultură (2 la sută). Firmele insolvente au generat în 2022 aproximativ jumătate din restanțele bancare, iar la finalul anului 2023 acestea consemnau mai mult de un sfert din expunerile bancare neperformante, indicând o importanță sporită a acestui fenomen. Stocul de companii aflate în procedură de insolvență la decembrie 2023 se menține la aproximativ 23 000 de firme, nivel similar celui înregistrat în 2022.

Accesul la finanțare este problema cea mai puțin presantă dintre factorii analizați cu care se confruntă firmele autohtone, iar evoluția răspunsurilor față de *Sondajul* anterior denotă o diminuare a importanței (13 la sută consideră acest factor ca o problemă presantă, în scădere cu 3 puncte procentuale, procentul net fiind de 50 la sută).

La nivel regional, sunt o serie de discrepanțe notabile în cazul provocărilor întâmpinate de companii. Regiunea Sud-Est indică cea mai mare îngrijorare în ceea ce privește lipsa cererii (77 la sută), la polul opus față de regiunea Vest (9 la sută). Procentul net privind evaluarea accesului la finanțare ca o problemă presantă evidențiază faptul că firmele din regiunea Vest întâmpină cele mai mari dificultăți în această sferă (12 la sută față de circa 50 la sută nivel agregat), în timp ce infrastructura de transport este cea mai puțin notabilă problemă, comparativ cu restul regiunilor

(44 la sută, față de 14,5 la sută nivel agregat). Totodată, firmele din Vest, precum și cele din capitală și județul Ilfov au fost afectate cel mai mult de pe urma creșterii costurilor de producție și cu forța de muncă, conform procentajului net al răspunsurilor (-43 la sută, respectiv -55 la sută, comparativ cu circa -28 la sută nivel agregat). Centrul țării se remarcă prin cele mai slabe aprecieri în ceea ce privește problemele fiscale-legislative, împreună cu regiunea Sud-Vest (-37 la sută, respectiv -60 la sută procent net), în timp ce firmele din centrul țării se plasează cel mai bine din punct de vedere al problemelor legate de procesul de insolvență sau disciplina la plată (87 la sută, respectiv 56 la sută).

2. DISPONIBILITATEA SURSELOR DE FINANȚARE PENTRU COMPANII

Principalele surse de finanțare ale companiilor

Tiparul de finanțare a companiilor nefinanciare generează o serie de vulnerabilități importante pentru economia autohtonă. Firmele care activează în economia românească preferă într-o mai mare măsură resursele interne, această tendință accentuându-se de-a lungul timpului, Grafic 7. Astfel, circa 81 la sută dintre companiile nefinanciare din România (în creștere de la 70 la sută în urmă cu un an) au apelat la fonduri interne (de tipul disponibilități temporare, profitul repartizat/reinvestit sau vânzarea de active) pentru finanțarea operațiunilor zilnice, a investițiilor sau a altor proiecte în ultimele 12 luni⁹, iar 20 la sută la împrumuturile de la acționari sau întreprinderi afiliate. Acest model de finanțare este mai intens practicat de către firmele din agricultură și servicii și utilități, care au apelat în proporție de peste 92 la sută la fonduri interne. La polul opus se situează corporațiile (56 la sută) și firmele implicate în comerțul exterior (exportatorii și importatorii, 53 la sută).

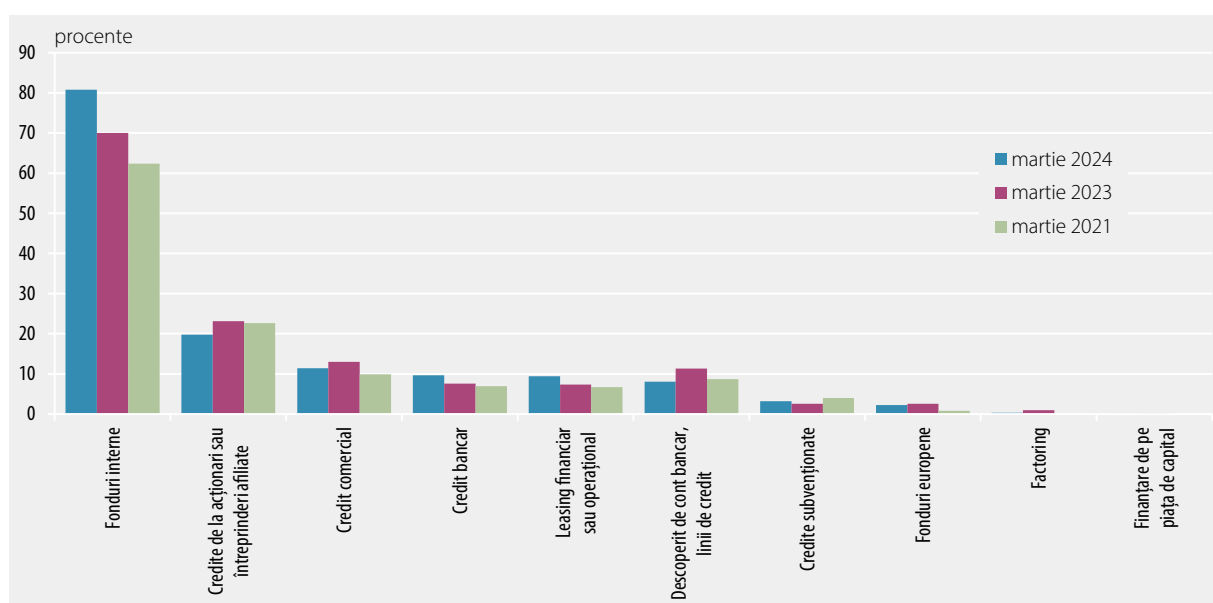
Finanțarea sub formă de credite de la acționari/asociați sau întreprinderi afiliate (inclusiv creditele intragrup sau cele de la familie/prieteni) este a doua cea mai utilizată metodă de finanțare (20 la sută dintre firme, de la 23 la sută în 2023 și 2021), fiind mai populară în rândul firmelor exportatoare (27 la sută versus 20 la sută la nivel agregat) și al celor din sectorul comercial (26 la sută).

Creditul comercial continuă să se regăsească între sursele de finanțare preferate de firmele autohtone, însă se remarcă o ușoară scădere în utilizarea acestuia (11 la sută dintre firme în martie 2024, față de 13 la sută în urmă cu un an), concomitent cu o creștere a interesului pentru creditul bancar (10 la sută față de 8 la sută în 2023 și 7 la sută în 2021). Analiza grupului de lucru al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială (CNSM) privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare a subliniat necesitatea creșterii conștientizării în rândul firmelor cu privire la balanța cost-beneficiu asociată creditelor comerciale și creditelor de la

⁹ Ultimele 12 luni cuprind perioada martie 2023 – februarie 2024.

acționari¹⁰. În consecință, CNSM a emis Recomandarea CNSM nr. R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare, care vizează, printre alte măsuri, demararea unor acțiuni pentru creșterea conștientizării în rândul firmelor a faptului că finanțarea prin credite comerciale și credite de la acționari ar putea avea pe termen mediu costuri totale mai mari față de cele oferite de instituțiile financiare și cele aferente finanțării prin utilizarea instrumentelor financiare specifice pieței de capital¹¹. O modalitate prin care creanțele comerciale pot fi stinse înainte de scadență, fără asumarea unor riscuri suplimentare de către firme, cu beneficii asupra rezilienței și disciplinei la plată a sectorului companiilor nefinanciare, constă în apelarea la servicii financiare de tip *factoring*. Conform *Sondajului* curent, mai puțin de 1 la sută dintre firmele autohtone apelează la servicii de factoring, utilizarea acestui instrument financiar situându-se cu mult sub media europeană (2,7 la sută din PIB în România, față de 12,6 la sută din PIB în UE¹²) și cea înregistrată în economiile similare din regiune (7,1 la sută din PIB în Ungaria, 7,7 la sută din PIB în Bulgaria, 15 la sută din PIB în Polonia, în 2022).

Grafic 7. Principalele surse de finanțare a companiilor nefinanciare în ultimele 12 luni

Finanțarea prin credit bancar continuă să se mențină la un nivel redus, numai 10 la sută dintre firme apelând la acest tip de finanțare și alte 3 la sută beneficiind de credite subvenționate de natura celor cu garanția statului sau împrumuturi cu dobândă redusă. Acest fapt se reflectă într-una dintre vulnerabilitățile structurale persistente în economia autohtonă, respectiv gradul scăzut de intermediere financiară. România se menține pe ultima poziție în clasamentul țărilor din Uniunea Europeană în ceea ce privește gradul de intermediere financiară, calculat ca pondere a activelor sectorului bancar în PIB (49,9 la sută, T3 2023), dar și în rândul economiilor similare din regiune (89,2 la sută în Polonia, 91,8 la sută în Bulgaria, 112,4 la sută în Ungaria).

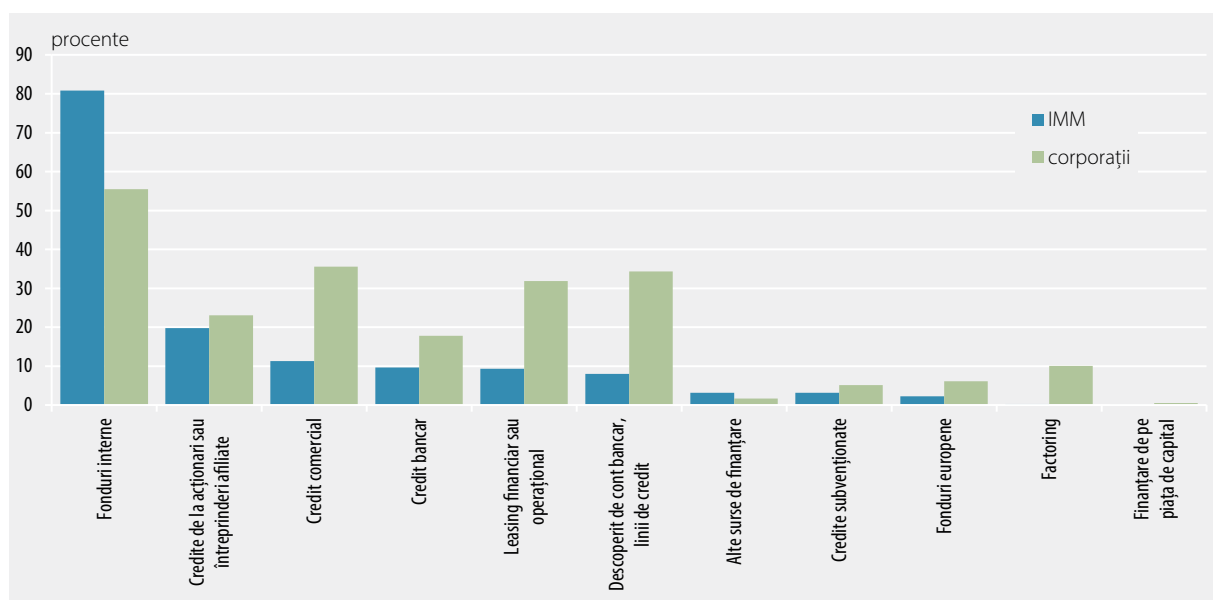
¹⁰ Analiza grupului de lucru CNSM privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare

¹¹ Recomandarea CNSM nr. R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare

¹² EU Federation, Annual Factoring Data

Gradul de utilizare a fondurilor europene este, de asemenea, modest, numai 2 la sută dintre firme apelând la această formă de finanțare. O paletă largă de programe de finanțare prin fonduri europene se adresează IMM, acestea fiind de natură a stimula investițiile, în special în ramuri ale economiei cu valoare adăugată superioară. Sprijinirea IMM este o prioritate a politicii de coeziune, iar conform estimărilor Comisiei Europene, politica de coeziune ar putea conduce la creșterea cu 3 la sută a PIB în România până în 2029¹³. Analiza grupului de lucru al Comitetului Național pentru Supravegherea Națională privind creșterea sustenabilă a intermediarii financiare¹⁴ pune în evidență faptul că sporirea capacității de absorbție a fondurilor europene, inclusiv prin majorarea rolului sistemului financiar în cofinanțarea proiectelor din fonduri europene, poate determina creșterea pe baze sustenabile a intermediarii financiare.

Grafic 8. Principalele surse de finanțare a companiilor în ultimele 12 luni, pentru IMM și corporații

Modelul de finanțare diferă și în funcție de dimensiunea firmei, Grafic 8. Pe de o parte, corporațiile utilizează într-o mai mare măsură creditul bancar (18 la sută versus 10 la sută în cazul IMM), descoperitul de cont și liniile de credit (34 la sută versus 8 la sută) și leasingul (32 la sută versus 9 la sută). Pe de altă parte, apelarea la fondurile interne este mult mai redusă în cazul acestora (55 la sută vs. 81 la sută), iar rata de utilizare a serviciilor financiare de tip factoring este mai ridicată (10 la sută versus 0,3 la sută). În plus, companiile de dimensiuni mari valorifică într-o mai mare măsură finanțările prin fonduri europene (6 la sută versus 2 la sută). Practicile de finanțare ale IMM ilustrează nevoia creșterii educației financiare în rândul acestora, fapt pus în evidență și de rezultatele modeste din cadrul evaluării nivelului de cunoștințe financiare ale firmelor¹⁵. IMM au înregistrat scoruri inferioare pe toate componentele educației

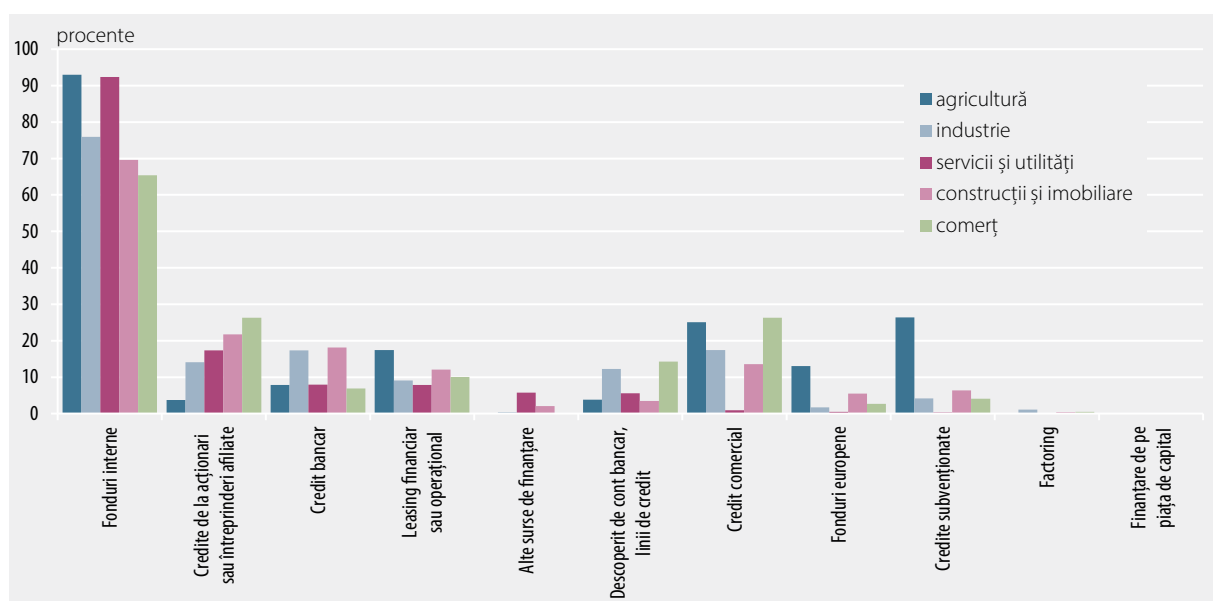
¹³ Comisia Europeană, Cohesion 2021-2027: forging an ever stronger Union Report on the outcome of 2021-2027 cohesion policy programming, (2023).

¹⁴ Analiza grupului de lucru CNSM privind creșterea intermediarii financiare

¹⁵ Sondajul BNR privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România, ediția din iunie 2023, Secțiunea B – Nivelul de cunoștințe financiare ale companiei.

financiare (scor de alfabetizare financiară de 68 în cazul IMM versus 86 în cazul corporațiilor). În acest context, Banca Națională a României, în colaborare cu numeroși specialiști din sectorul financiar și mediul academic, a lansat proiectul „Antreprenoriat de TOP”¹⁶, cu obiectivul de a crește nivelul de educație financiară și economică în rândul antreprenorilor din România, vizând totodată îmbunătățirea incluziunii financiare, prin utilizarea mai amplă a produselor și serviciilor financiare și prin intensificarea eforturilor de sporire a gradului de digitalizare a activităților financiare și a celor de afaceri.

Grafic 9. Principalele surse de finanțare a companiilor în ultimele 12 luni, pe sectoare de activitate

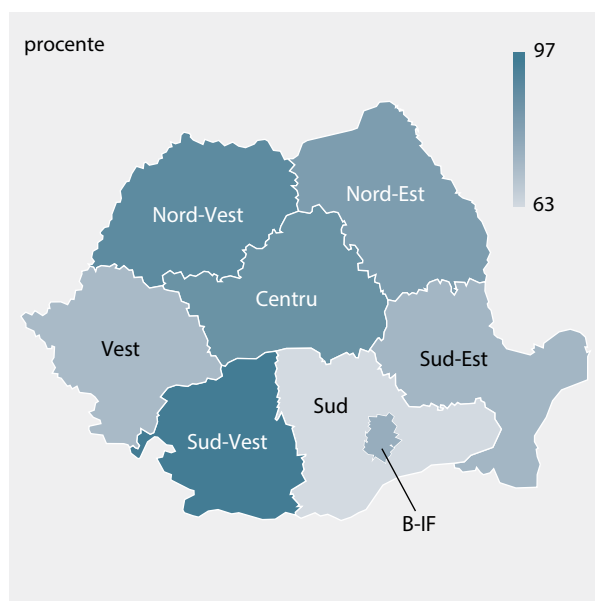
Eterogenități în modul de finanțare există și în funcție de sectorul de activitate, Grafic 9. Astfel, firmele din sectoarele agricultură și servicii și utilități se finanțează în cea mai mare măsură din fonduri interne (93 la sută, respectiv 92 la sută versus 81 la sută la nivel agregat), în timp ce companiile care activează în sectoarele comerț și construcții și imobiliare apelează mai mult la credite de la acționari sau întreprinderi afiliate (26 la sută, respectiv 22 la sută versus 20 la sută la nivel agregat). Sectorul agricol se remarcă și prin utilizarea într-o mai mare măsură a fondurilor europene (13 la sută versus 2 la sută la nivel agregat), dar și a creditelor subvenționate de natura celor cu garanție de stat sau cu dobânzi reduse (26 la sută versus 3 la sută la nivel agregat). În ceea ce privește finanțarea prin credit bancar, firmele din sectoarele construcții și imobiliare și cel industrial înregistrează cea mai ridicată rată de utilizare (18 la sută, respectiv 17 la sută versus 10 la sută la nivel agregat). Firmele din comerț practică în cea mai mare măsură vânzarea pe credit comercial (26 la sută versus 11 la sută la nivel agregat).

Discrepanțele în ceea ce privește sursele de finanțare se manifestă și în plan regional, Graficele 10 și 11. Astfel, firmele din regiunea Sud-Vest preferă într-o mai mare măsură fonduri interne pentru finanțarea operațiunilor zilnice, a investițiilor sau a

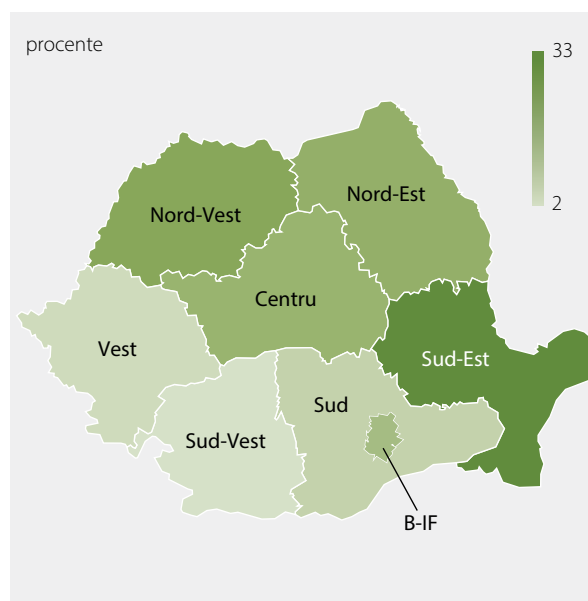
¹⁶ Proiect privind creșterea educației financiare a antreprenorilor din România

altor proiecte (97 la sută versus 81 la sută la nivel agregat), în timp ce companiile nefinanciare din regiunea Sud-Muntenia se situează la polul opus (63 la sută, Grafic 10). În schimb, în regiunea Sud-Est o treime dintre firme au apelat la creditul bancar în ultimele 12 luni, în contrast față de firmele din regiunea Sud-Vest care se finanțează aproape în totalitate din fonduri proprii și doar marginal prin credit bancar (2 la sută, Grafic 11). Conform datelor raportate de bănci, stocul de credit (exclusiv credite cu garanția statului și linii de credit sau descoperit de cont, date din Centrala Riscului de Credit) acordat de instituțiile de credit companiilor nefinanciare este puternic concentrat în regiunea București-Ilfov (42 la sută, februarie 2024), urmată de regiunea Nord-Vest (13 la sută).

Grafic 10. Ponderea firmelor care au apelat la fonduri interne pentru finanțarea operațiunilor zilnice, a investițiilor sau a altor proiecte, în ultimele 12 luni, după regiune

Grafic 11. Ponderea firmelor care au apelat la credit bancar pentru finanțarea operațiunilor zilnice, a investițiilor sau a altor proiecte, în ultimele 12 luni, după regiune

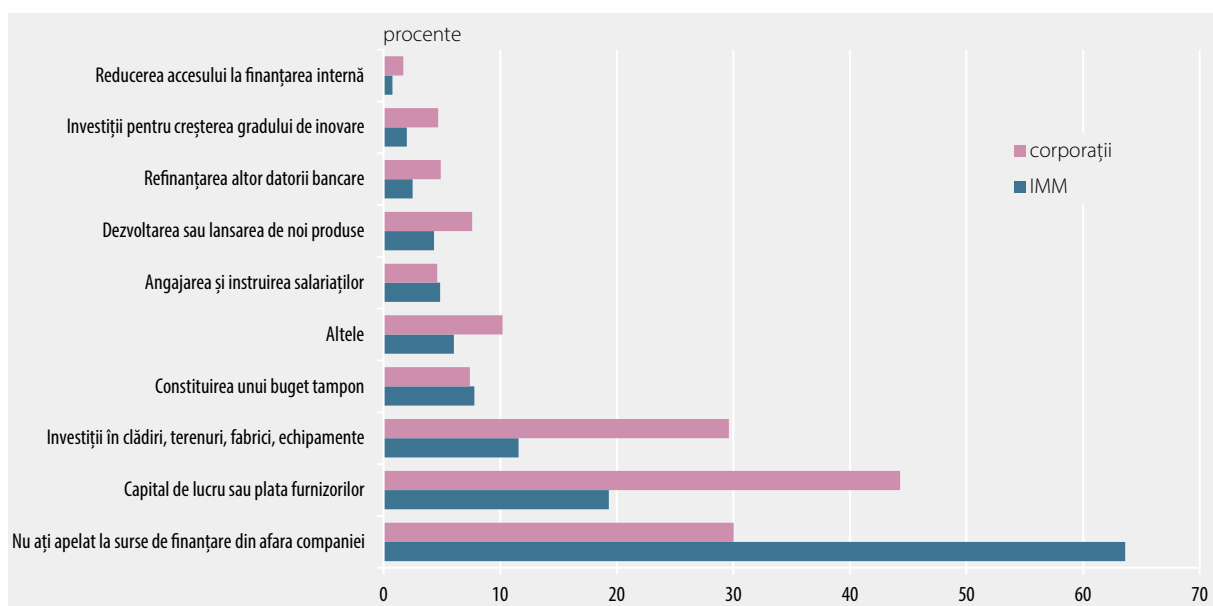
Destinații ale finanțării atrase de companiile nefinanciare

O pondere importantă a firmelor autohtone (64 la sută) nu a apelat la surse de finanțare externă în ultimele 12 luni, în creștere față de exercițiul din martie 2023 (+5 puncte procentuale). Similar rundelor anterioare ale *Sondajului*, principalul motiv pentru care firmele au atras resurse din afara companiei a vizat constituirea capitalului de lucru sau plata furnizorilor (19 la sută), urmat de investițiile în clădiri, terenuri, fabrici, echipamente (12 la sută, Grafic 12).

Firmele autohtone au consemnat o creștere ușoară a nivelului de prudență, utilizând sursele externe de finanțare pentru constituirea unui buget de rezervă pentru situații neprevăzute, în creștere comparativ cu anul anterior (8 la sută versus 5 la sută în martie 2023).

Numai 5 la sută dintre companiile nefinanciare autohtone au utilizat resurse din afara firmei pentru angajarea sau instruirea salariaților. Dintre sectoarele de activitate, firmele din servicii și utilități alocă în cea mai mare măsură finanțări pentru acest scop (7 la sută), la polul opus situându-se sectorul agricol (0,3 la sută). În context internațional, România se plasează pe ultima poziție din Uniunea Europeană din perspectiva cursurilor de formare profesională continuă oferite de firme. Astfel, numai 17,5 la sută dintre companiile autohtone versus 67,4 la sută la nivelul UE au furnizat cursuri de pregătire angajaților, în valoare de circa 0,6 la sută din totalul costurilor cu forța de muncă¹⁷. Literatura de specialitate¹⁸ pune în evidență o serie de beneficii pe care programele de training le generează firmelor, respectiv: (i) creșterea productivității angajaților; (ii) augmentarea profiturilor și îmbunătățirea performanței firmei; (iii) creșterea competitivității; (iv) retenția și diminuarea fluctuației de personal și nu în ultimul rând, (v) beneficii sociale în sens mai larg. Prin urmare, neglijarea investițiilor în capitalul uman poate genera costuri de oportunitate semnificative pentru firmele autohtone.

Grafic 12. Principalele destinații ale finanțării atrase de IMM și corporații în ultimele 12 luni

Următorul motiv pentru care firmele apelează la finanțare din afara companiei constă în dezvoltarea sau lansarea de noi produse (4 la sută), pondere ce crește în cazul corporațiilor până la 8 la sută. După sectorul de activitate, firmele din agricultură atrag într-o mai mare măsură (22 la sută) fonduri în acest scop. Refinanțarea altor datorii bancare (2,5 la sută) și investițiile pentru creșterea gradului de inovare (2 la sută) se regăsesc printre motivele pentru care firmele obțin în cea mai mică măsură finanțare din afara companiei. Nivelul redus al acestora din urmă este pus în evidență și de plasarea pe a doua cea din urmă poziție a României în context european, după Letonia, în ceea ce privește intensitatea cheltuielilor aferente sectorului companiilor

¹⁷ Eurostat, *Continuing vocational training survey*.

¹⁸ OECD, *Training in Enterprises: New Evidence from 100 Case Studies*, Getting Skills Right, OECD Publishing, (2021).

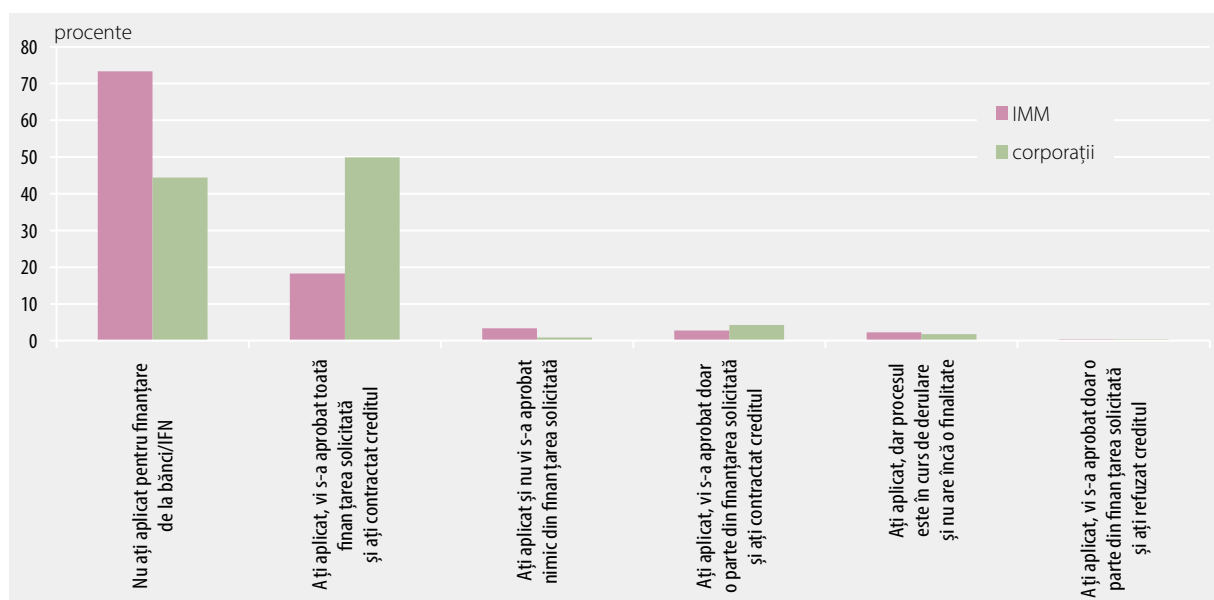
pentru cercetare și dezvoltare (0,28 la sută din PIB, 2022), față de media Uniunii Europene, de 1,5 la sută din PIB.

Accesarea de finanțare de la bănci și IFN

Ponderea companiilor nefinanciare care nu au aplicat pentru finanțare de la bănci sau IFN în ultimele 12 luni se menține importantă, la 73 la sută, constantă de la evaluarea precedentă. În cazul corporațiilor, proporția scade la 44 la sută, Grafic 13.

Rata de respingere a solicitărilor de credit din partea finanțatorilor este la un nivel redus. Dintre firmele respondente care au solicitat credite de la bănci sau IFN, majoritatea au primit toată finanțarea și au contractat creditul (87 la sută), în timp ce în cazul a doar 3 la sută finanțarea solicitată nu a fost aprobată.

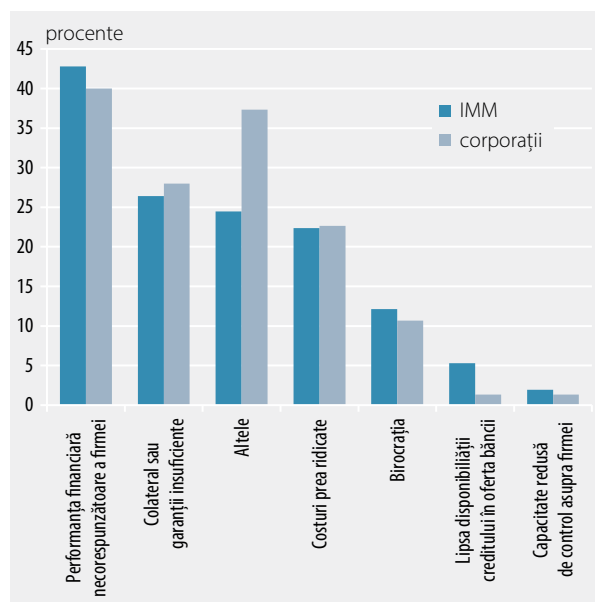
Grafic 13. Accesarea de finanțare de la bănci și IFN în ultimele 12 luni

În funcție de sectorul de activitate, cererile de credit aferente firmelor din industrie au fost respinse în cea mai mare măsură (6 la sută versus 3 la sută la nivel agregat), iar ponderea companiilor care nu au aplicat pentru finanțare de la bănci sau IFN este cea mai ridicată în sectorul serviciilor și utilităților (80 la sută versus 73 la sută la nivel agregat). Firmele din agricultură au aplicat în cea mai mare măsură pentru credite bancare sau de la IFN (44 la sută), majoritatea (98 la sută) primind finanțarea solicitată. Similar, companiile implicate în comerțul exterior au aplicat, de asemenea, în număr mai ridicat pentru finanțare bancară/IFN (57 la sută în cazul exportatorilor, 65 la sută în cazul importatorilor), aceștia obținând în proporție de 90 la sută întreaga sumă solicitată și încheind contractul de credit.

Principalul motiv pentru care cererea de credit a firmelor ce au aplicat pentru finanțare de la bănci/IFN a avut o rezoluție negativă constă în performanță financiară

Grafic 14. Principalele motive pentru care cererea de finanțare de la bănci și IFN a fost refuzată/a fost oferită doar o parte/firma a refuzat oferta în ultimele 12 luni

necorespunzătoare a firmei (43 la sută), Grafic 14. Conform datelor la jumătatea anului 2023, poziția financiară a firmelor s-a degradat ușor față de perioada corespondentă a anului anterior, însă indicatorul compozit privind sănătatea financiară a firmelor se situează confortabil în afara zonei de risc¹⁹.

Următoarele motive semnalate de firmele respondente, pentru care cererea a fost refuzată/a fost oferită doar o parte/firmele nu au acceptat oferta, în ordinea importanței, sunt: (i) colateralul sau garanțiile insuficiente (26 la sută), (ii) costurile (rate de dobândă, comisioane sau speze) prea ridicate (22 la sută) și (iii) birocrăția (12 la sută), Grafic 14.

Condițiile și factorii de influență privind accesul la finanțare al companiilor

Nevoile firmelor care au apelat la surse de finanțare din afara companiei în ultimele 12 luni au crescut în cea mai mare măsură pentru următoarele tipuri de finanțare: (i) pentru 41 la sută dintre firme în cazul creditului bancar (6 la sută din totalul firmelor din economie), (ii) pentru 34 la sută dintre firme în cazul finanțării de tip leasing (4 la sută din totalul firmelor din economie) și (iii) pentru 30 la sută dintre firme în cazul liniilor de credit și descoperitului de cont (4 la sută din totalul firmelor din economie).

În contextul în care rata medie a dobânzii la creditele noi ale societăților nefinanciare a înregistrat, în medie, o evoluție relativ constantă pentru al doilea trimestru consecutiv în T1 2024²⁰, percepția firmelor cu credite în derulare cu privire la termenii și condițiile contractelor de credit s-a îmbunătățit ușor, Grafic 15.

Majoritatea companiilor nefinanciare consideră că termenii și condițiile contractelor de credit s-au menținut relativ constante în ultimele 12 luni, cu excepția celor privind costul finanțării. Au fost indicate înăspriri în cazul a: (i) 52 la sută dintre firme în ceea ce privește ratele de dobândă (în scădere de la 66 la sută în urmă cu un an), (ii) 47 la sută dintre firme în cazul costului finanțării, altul decât ratele de dobândă (față de 49 la sută în 2023) și (iii) 20 la sută dintre firme privind cerințele legate de valoarea sau tipul colateralului (față de 24 la sută în 2023). Băncile au indicat menținerea constantă a standardelor de creditare pentru împrumuturile și liniile de credit acordate companiilor nefinanciare în T4 2023, precum și creșterea cererii pe acest segment de creditare²¹.

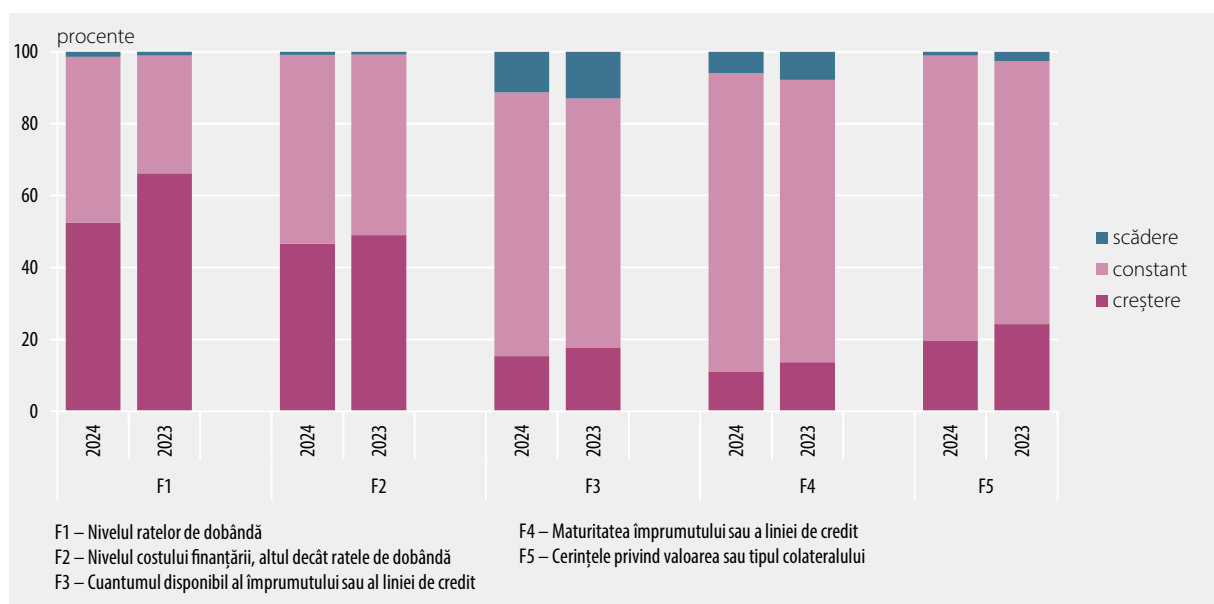
¹⁹ BNR, *Raportul asupra stabilității financiare*, iunie 2024

²⁰ BNR, *Raportul asupra inflației*, mai 2024

²¹ BNR, *Sondajul privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației*, februarie 2024

Firmele care activează în industrie și servicii și utilități au raportat într-o mai mare măsură creșterea nivelului ratelor de dobândă (79 la sută, respectiv 74 la sută versus 52 la sută la nivel agregat), în timp ce firmele din agricultură se poziționează la polul opus, doar 22 la sută dintre acestea indicând o astfel de evoluție. În ceea ce privește cerințele legate de valoarea sau tipul garanției solicitate, companiile nefinanciare care activează în comerț au raportat într-o proporție mai mare înăsprirea acestora (26 la sută versus 20 la sută la nivel agregat).

Grafic 15. Opinia firmelor cu credite în derulare cu privire la termenii și condițiile aplicate acestora

3. DISCIPLINA LA PLATĂ A COMPANIILOR NEFINANCIARE

La nivelul Uniunii Europene, impactul plăților întârziate este major, în special în cazul IMM care au, în general, o putere mai mică de negociere comercială în poziția de furnizor (creditor). Combaterea întârzierilor la plata partenerilor comerciali este reglementată de Directiva 7/2011, care urmează să fie revizuită de o nouă formă anunțată la finalul anului 2023. Plățile întârziate stau la baza falimentului în 1 din fiecare 4 cazuri înregistrate, iar noua reglementare are ca scop creșterea echilibrului în tranzacțiile comerciale, sporirea rezilienței IMM și a lanțurilor valorice, precum și utilizarea mai răspândită a digitalizării și a educației financiare a antreprenorilor²².

La nivel național, disciplina scăzută la plată în economie este una dintre principalele vulnerabilități structurale²³, de natură să slăbească reziliența firmelor în perioade de stres. Evoluția fenomenului în rândul companiilor nefinanciare s-a accentuat, cu o creștere de circa 5 la sută a restanțelor la plată în economie în prima jumătate a anului 2023, comparativ cu aceeași perioadă a anului anterior.

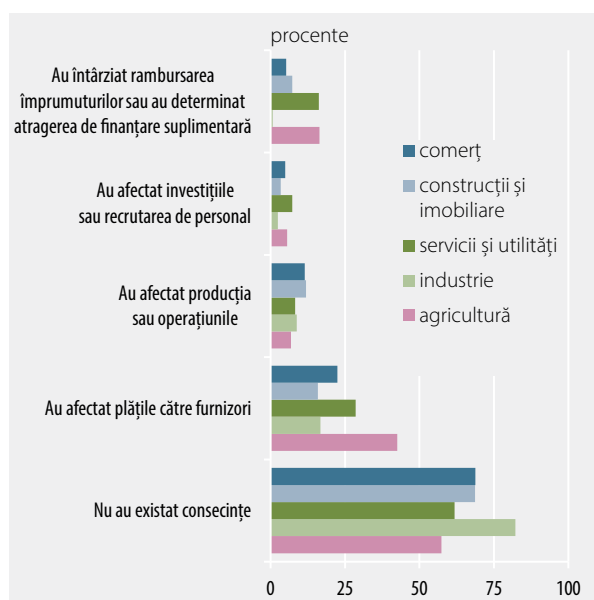
²² Comisia Europeană, *Întrebări și răspunsuri cu privire la Reglementarea plăților întârziate*

²³ BNR, Raportul asupra stabilității financiare, iunie 2024.

Evaluările companiilor cu privire la disciplina la plată, conform *Sondajului* curent, indică faptul că aproape jumătate dintre firmele autohtone au întâmpinat probleme din cauza întârzierii încasărilor de la partenerii comerciali în ultimele 12 luni²⁴. Dintre acestea, mai mult de jumătate din cazuri (circa 30 la sută) au avut de-a face doar ocazional cu comportamente de întârziere la plată din partea partenerilor publici sau privați. Restul firmelor, care se confruntă frecvent cu această problemă, au răspuns că partenerii care întârzie plățile sunt atât entități publice, cât și private (10,6 la sută din totalul firmelor), în timp ce doar 1 la sută din total au avut această problemă doar în relație cu instituțiile publice. Contrar așteptărilor, ponderea firmelor care au indicat că

s-au confruntat cu încasările întârziate de la parteneri este mai mare în cazul corporațiilor decât în cel al IMM (cu 5 puncte procentuale, până la 55 la sută).

Grafic 16. Consecințele întârzierii la plată din partea partenerilor (entități publice sau private) în ultimele 12 luni, după sectorul de activitate

Întârzierile la plată au afectat plățile către furnizori în cazul unui sfert dintre firme. Următoarele consecințe, în ordinea incidenței, au fost întârzierea rambursării împrumuturilor sau nevoia de atragere de finanțare suplimentară (11 la sută), afectarea producției sau a operațiunilor (10 la sută) și într-o mai mică măsură impactul asupra investițiilor și angajărilor (6 la sută). Analiza la nivel sectorial pune în evidență o proporție mai ridicată a firmelor ce au întâmpinat probleme din cauza întârzierii încasărilor de la entitățile partenerie în cazul firmelor din servicii și utilități (56 la sută versus 51 la sută la nivel agregat). Firmele din agricultură au raportat cel mai mare impact al încasărilor întârziate în ceea ce privește plățile către furnizori (43 la sută versus 25 la sută la nivel agregat) și rambursarea împrumuturilor (16 la sută versus 11 la sută la nivel agregat, Grafic 16).

Date fiind importanța și impactul disciplinei la plată, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială a cuprins și acest aspect în seria de recomandări pentru identificarea măsurilor de îmbunătățire a sănătății financiare a sectorului companiilor nefinanciare. Astfel, Grupul de lucru CNSM²⁵ a identificat o serie de măsuri privind: (i) reducerea numărului firmelor cu capitaluri proprii sub pragul minim prevăzut de cadrul legal (art. 153²⁴ din Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale cu modificările ulterioare), (ii) creșterea conformării în domeniul executării obligațiilor de plată și (iii) îmbunătățirea cadrului insolvenței persoanelor juridice.

²⁴ Ultimele 12 luni cuprind perioada martie 2023 – februarie 2024

²⁵ Grup de lucru înființat conform Recomandării CNSM R/6/2017 privind sănătatea financiară a companiilor nefinanciare

Anexă. Metodologia sondajului

Sondajul este efectuat semestrial de BNR în lunile martie și septembrie. Are la bază un chestionar care este transmis unui eșantion de aproximativ 11 000 de companii nefinanciare, dintre care circa 85 la sută sunt IMM, corporațiile fiind incluse exhaustiv. Perioadele la care se face referire sunt: (i) ultimele șase luni, respectiv septembrie 2023 – februarie 2024 și (ii) ultimele 12 luni, respectiv martie 2023 – februarie 2024. Ediția curentă a sondajului a fost derulată în perioada martie-aprilie 2024.

Eșantionul este reprezentativ la nivel național și regional și este extras prin procedee statistice, după următoarele criterii:

- clasa de mărime a companiei (microîntreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii și corporații)²⁶;
- sector de activitate, conform încadrării în CAEN Rev.2;
- regiuni de dezvoltare.

Structura eșantionului după criteriile de extragere a acestuia se prezintă astfel:

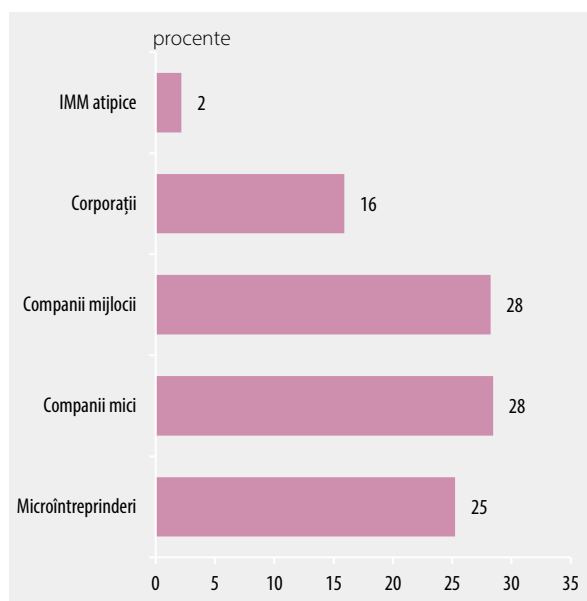
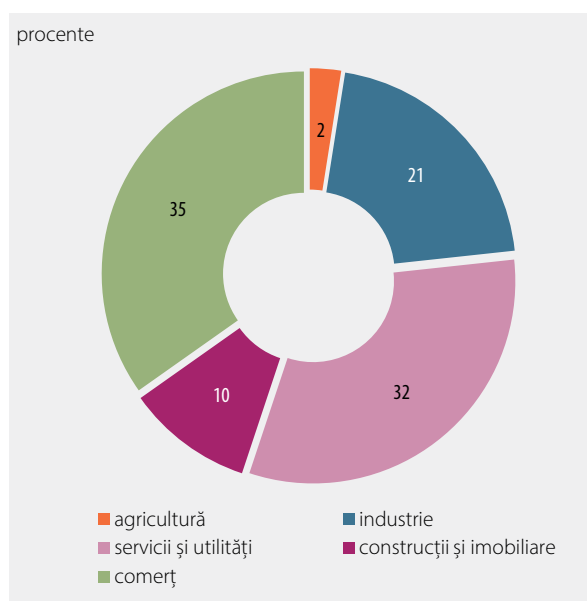
- după mărime: 31 la sută microîntreprinderi, 27 la sută companii mici, 25 la sută companii mijlocii, 15 la sută corporații și 2 la sută IMM atipice (Grafic A1);
- după principalele sectoare de activitate: 2 la sută în agricultură, 20 la sută în industrie, 33 la sută în servicii și utilități, 10 la sută în construcții și imobiliare și 35 la sută în comerț (Grafic A2);
- după regiunile de dezvoltare: 8 la sută Nord-Est, 8 la sută Sud-Est, 9 la sută Sud-Muntenia, 4 la sută Sud-Vest, 8 la sută Vest, 13 la sută Nord-Vest, 9 la sută Centru, 7 la sută Ilfov, 34 la sută București (Grafic A3).

Chestionarul este structurat în două secțiuni, urmărind în ediția A, care se publică în luna iunie, accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România și în ediția B, care se publică în luna decembrie, capacitatea companiilor nefinanciare de a face față unor condiții financiare nefavorabile (evoluții privind rata dobânzii și cursul de schimb).

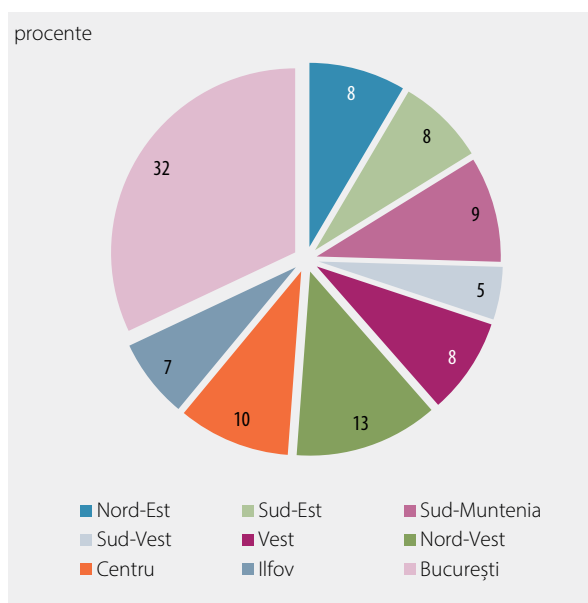
Întrebările din ediția A a acestui an vizează opiniile companiilor privind:

- situația economică generală a firmei și nivelul de educație a personalului;
- disponibilitatea surselor de finanțare;
- condițiile și factorii privind accesul la finanțare al companiilor;
- disciplina la plată.

²⁶ Firmele intră în categoria IMM dacă au: (i) mai puțin de 250 de angajați și (ii) cifra de afaceri mai mică de 50 milioane euro sau activul total mai mic de 43 milioane euro. Se clasifică în: A) microîntreprinderi dacă au: (i) mai puțin de 10 de angajați și (ii) cifra de afaceri sau activul total mai mic de 2 milioane euro. B) întreprinderi mici dacă au: (i) între 10 și 50 de angajați și (ii) cifra de afaceri sau activul total mai mic de 10 milioane euro. C) întreprinderi mijlocii dacă au: (i) între 50 și 250 de angajați și (ii) cifra de afaceri sub 50 milioane euro sau activul total sub 43 milioane euro. Conform acestor definiții, rămâne o categorie de IMM atipice care nu poate fi încadrată în nici una dintre cele trei categorii anterioare (ex.: IMM cu număr de salariați sub 10, dar cu cifră de afaceri și active totale peste 2 milioane euro).

Grafic A1. Structura eșantionului după mărimea firmei**Grafic A2.** Structura eșantionului după sectorul de activitate al firmei

Grafic A3. Structura eșantionului după regiunea de dezvoltare unde sunt înregistrate firmele

Analiza răspunsurilor

Răspunsurile la întrebări sunt analizate în funcție de forma în care acestea sunt prezentate, astfel:

- a) Pentru întrebările cu grilă de notare se pot urma trei paliere de analiză:
 - analiza răspunsurilor separat pentru notele indicând o dinamică pozitivă, pentru notele indicând o lipsă de dinamică și pentru notele indicând o dinamică negativă;
 - analiza răspunsurilor doar pentru notele indicând o anumită dinamică;
 - analiza în sold net conjunctural (calculat ca diferență între ponderea celor care au notat o evoluție/problemă ca fiind ascendentă/semnificativă și ponderea celor care au notat o evoluție/problemă ca fiind descendentă/nesemnificativă).
- b) Pentru întrebările cu răspuns multiplu sau întrebările cu răspuns unic: analiza ponderii celor care au ales o anumită variantă de răspuns în totalul respondenților.

În cazul întrebării „A1. Cum apreciați că au evoluat următorii factori în ultimele 12 luni?”, soldul net conjunctural reprezintă diferența dintre procentajul companiilor care au considerat că a avut loc o îmbunătățire și al celor care au considerat că a avut loc o înrăutățire în evoluția factorului respectiv. Un rezultat net pozitiv poate indica o îmbunătățire a situației economice la nivel național, a sectorului de activitate sau a companiei în sine, precum și a perspectivelor de dezvoltare sau a relațiilor cu partenerii de afaceri.

În cazul întrebării „A2: Care sunt problemele cele mai presante cu care s-a confruntat compania în ultimele șase luni?”, soldul net conjunctural reprezintă diferența

dintre procentajul companiilor care au indicat o problemă ca fiind semnificativă și procentajul companiilor care au indicat o problemă ca fiind nesemnificativă. Un rezultat net pozitiv înseamnă că o anumită problemă este semnificativă.

Opiniile acoperă evoluțiile din ultimele 12 luni și așteptările privind următoarele 12 luni, cu excepția întrebării A2, care acoperă o perioadă de șase luni, fiind adresată și în secțiunea B a chestionarului.

Definirea companiilor cu credite și a companiilor fără credite în derulare

Separarea companiilor în companii care au credite în derulare și companii care nu au credite în derulare s-a realizat după marcarea grilei cu nota „4 – nu ați avut credite contractate de la bănci și IFN” pentru oricare dintre variantele de răspuns, de la întrebarea „A10. Care este opinia dvs. cu privire la evoluția din ultimele 12 luni a termenilor și condițiilor aplicate creditelor contractate (credite în derulare indiferent de vechime) de la bănci și instituții financiare nebancale?”. Astfel companiile care au marcat cu nota 4 oricare dintre variantele de răspuns au fost clasificate ca firme fără credite în derulare, iar restul, care au ales orice altă notă de la 1 la 3 din cadrul întrebării, au fost clasificate drept firme cu credite în derulare.

